

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Податкова система

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальність	072 " Фінанси, банківська справа та страхування "
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	"Митна справа"

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

базова
українська

Завідувач кафедри митної справи та оподаткування

Тищенко В. Ф.

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2019

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри митної справи та оподаткування
Протокол № 1 від 27.08.2019 р.

Розробник:

Костяна О. В. к.е.н., доц. кафедри митної справи та оподаткування

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни:

Податкова система України є невід'ємною частиною фінансової системи України. Завдяки податковим надходженням формується лівова частина доходної частини Зведеного бюджету України та забезпечується фінансування різних сфер життєдіяльності держави. Податкова система держави має враховувати напрямки податкової політики держави, оскільки в рамках останньої формуються стратегічні орієнтири розвитку держави та обґрунтовуються шляхи їх реалізації. Завдяки податкам держава здійснює процеси регулювання та стимулювання економічних та соціальних процесів.

Дисципліна «Податкова система» є базовою навчальною дисципліною професійного циклу для підготовки бакалаврів. Її вивчення ґрунтується на засвоєнні економічних дисциплін та оволодінні загальною теорією фінансів. Об'єктом вивчення є податкова система держави. Предметом – економічні відносини щодо перерозподілу валового внутрішнього продукту і національного доходу для створення загальнодержавного централізованого фонду грошових коштів.

Вивчення курсу «Податкова система» особливо актуально в умовах постійного реформування податкового законодавства, імплементації норм законодавства ЄС до українського податкового законодавства, недопущення подвійного оподаткування суб'єктів підприємництва, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, підтримки пріоритетних сфер економіки тощо. Важливим в цій ситуації є постійний моніторинг змін, які відбуваються в податковій сфері, оскільки від цього багато в чому залежить податкова політика, яку буде здійснювати суб'єкт підприємництва. Формування кваліфікованих фахівців для контролюючих органів та працівників з податкового консалтингу та планування має стати одним із пріоритетних завдань держави, оскільки вона має піклуватися про підготовку працівників, які будуть контролювати сплату податків та зборів, а також про формування компетентностей щодо податкового консалтингу та планування з метою якісного ведення податкового обліку та складання звітності суб'єктами підприємництва.

Вивчення навчальної дисципліни «Податкова система» обумовлене необхідністю формування у майбутніх фахівців системи знань з організації та функціонування податкової системи на макрорівні як особливої форми суспільних відносин, підсистеми економічного базису та дослідження теоретичних основ і практичної реалізації питань організації оподаткування на мікрорівні як базової фіскальної сфери країни.

Мета навчальної дисципліни: формування компетентностей з теорії оподаткування та структури податкової системи країни, засвоєння закономірностей їх функціонування на макро- і мікрорівнях як теоретичної основи податкової політики і розвитку податкової системи.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**: вивчення сутності, функцій та ролі оподаткування у ринковій економіці; закономірностей їх еволюційного розвитку; засвоєння теоретичних та організаційних основ податкової системи та податкової політики; ознайомлення з особливостями діяльності Державної фіскальної служби України; вивчення організаційних особливостей обліку платників податків; вивчення методики розрахунків основних видів загальнодержавних та місцевих податків і зборів; розгляд порядку сплати прямих і непрямих податків юридичними та фізичними особами; аналіз особливостей та умов перекладання податків; дослідження організації альтернативних систем оподаткування; виявлення умов, мотивів та наслідків ухилення платників від сплати податків; теоретичних аспектів стягнення різних видів податків; засад функціонування фінансової системи держави.

Денна форма навчання

Курс	2	
Семестр	1	
Кількість кредитів ECTS	5	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	32
	семінарські, практичні	32
Самостійна робота	86	
Форма підсумкового контролю	іспит	

Заочна форма навчання

Курс	2	
Семестр	3	
Кількість кредитів ECTS	7	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	12
	семінарські, практичні	16
Самостійна робота	182	
Форма підсумкового контролю	іспит	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Мікро- та макроекономіка	Фінанси підприємства
Економіка України	Зовнішньоекономічна діяльність
Гроші та кредит	Податковий облік та звітність
Економічна та соціальна історія України	Податкова політика

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Знати теоретичні основи податкової системи України та основні непрямі податки	Знати основні законодавчі та нормативні акти, якими регламентується податкова система держави
	Пояснювати економічну сутність податкової системи та податкової політики держави
	Знати права та обов'язки платників податків та контролюючих органів у сфері оподаткування
	Знати основні складові податкового менеджменту
	Знати особливості оподаткування непрямими податками
Знати основні прямі податки та інші податки і збори	Знати особливості оподаткування прямими податками та зборами
	Знати порядок оподаткування місцевими податками та зборами
	Знати порядок оподаткування суб'єктів малого підприємництва на спрощеній та загальній системах оподаткування
	Знати законні та незаконні способи ухилення та мінімізації податкових зобов'язань

3. Програма навчальної дисципліни

1. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Сутність та види податків

Сутність податків. Історичні аспекти виникнення й розвитку податків. Поняття податку і збору (обов'язкового платежу). Функції податків: фіскальна, регулююча. Елементи податку: основні, додаткові, факультативні. Податкова ставка. Класифікація податкових ставок. Введення та скасування податків і зборів. Розподіл податків за економічним змістом на прямі і непрямі. Види податків за економічною ознакою об'єкта оподаткування: податки на доходи, капітал, споживання. Види прямих податків. Переваги і недоліки прямих податків, проблеми їх справляння. Види непрямих податків: Переваги і недоліки прямих податків, проблеми їх справляння.

Тема 2. Податкова політика в системі державного регулювання економіки

Поняття податкової політики. Місце та роль податкової політики в державному регулюванні економіки. Мета, принципи та ієрархія завдань податкової політики. Фактори, які визначають напрямки та характер податкової політики. Особливості податкової політики України в період формування ринкових відносин. Елементи й основні принципи податкової політики. Критерії ефективності податкової політики.

Тема 3. Організація податкової системи

Податкова система як засіб реалізації податкової політики держави. Поняття податкової системи і вимоги до неї. Наукові основи побудови податкової системи. Податки в системі державних доходів. Принципи побудови та організації системи оподаткування. Податки як елемент перерозподілу валового національного продукту. Критерії оптимального оподаткування.

Тема 4. Контролюючі органи в сфері оподаткування

Генезис контролюючих органів у сфері оподаткування. Порівняльна характеристика контролюючих органів у сфері оподаткування. Структура Державної податкової служби України. Функції Державної податкової служби України та її завдання. Функції середнього та базового рівня Державної податкової служби. Права органів Державної податкової служби. Обов'язки та відповідальність посадових осіб податкових органів. Податкова міліція: склад, функції, завдання, повноваження, права. Взаємодія органів податкової міліції з органами Державної податкової служби.

Тема 5. Податковий менеджмент

Поняття "податковий менеджмент". Структура податкового менеджменту. Цілі, основні задачі та функції податкового менеджменту. Структура та основні складові державного податкового менеджменту. Поняття та основні характеристики адміністрування податків, податкового контролю, податкового регулювання, державного податкового планування. Структура та основні складові корпоративного податкового менеджменту. Поняття та основні характеристики податкового обліку, корпоративного податкового планування, бюджетування податків.

Тема 6. Податок на додану вартість

Сутність податку на додану вартість і його роль у формуванні доходної частини бюджету. Законодавча і нормативна база оподаткування. Платники податку на додану

вартість. Реєстрація осіб як платників податку на додану вартість. Об'єкт оподаткування. Операції, що не є об'єктом оподаткування та звільнені від оподаткування. Особливості визначення бази оподаткування за різними операціями. Ставки податку на додану вартість. Види операцій, що оподатковуються за нульовою ставкою та ставкою 7 відсотків. Податковий облік із ПДВ. Податкові зобов'язання і податковий кредит. Умови, що визначають право платника на податковий кредит. Податкова накладна. Визначення дат виникнення податкових зобов'язань і права на податковий кредит. Порядок визначення суми податку, що підлягає сплаті до бюджету або відшкодуванню з бюджету. Критерії автоматичного відшкодування ПДВ.

Тема 7. Акцизний податок

Економічна сутність акцизного податку. Законодавча і нормативна база оподаткування. Особливості застосування акцизного податку в Україні. Платники. Об'єкт оподаткування. Перелік підакцизних товарів. Ставки акцизного податку. Порядок визначення сум акцизного податку. Акцизна накладна. Мінімальне податкове акцизне зобов'язання. Особливості оподаткування операцій з імпорту підакцизних товарів. Акцизний податок в операціях із переробки давальницької сировини. Організація і податкове забезпечення транзиту підакцизних товарів. Особливості оподаткування алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Застосування марок акцизного податку. Строки та порядок сплати. Строки подання звітності. Механізм застосування пільг для юридичних та фізичних осіб з акцизного податку.

Тема 8. Мито

Мито як джерело доходів бюджету і як засіб регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Митна політика. Законодавча і нормативна бази оподаткування. Об'єкти оподаткування. Митна вартість товарів. Принципи та методи визначення митної вартості товарів. Експортне та імпортне мито. Антидемпінгове, компенсаційне й спеціальне мито. Платники мита. Види ставок мита (звичайні, пільгові, преференційні) та механізм їх застосування. Справляння мита та порядок його перерахування до бюджету. Пільги. Вантажна митна декларація.

Тема 9. Перекладання податків

Просте та складне перекладання. Створення умов для запобігання перекладанню податків. Розмежування суб'єктів оподаткування та носіїв податку. Ціноутворення і механізм перекладання непрямих податків. Особливості та умови перекладання податку на прибуток та інших прямих податків.

Тема 10. Податок на прибуток підприємств

Особливості оподаткування прибутку підприємств. Платники податку на прибуток підприємств. Ставки податку. Об'єкт оподаткування. Поняття "основні засоби" та "амортизація". Податкові різниці та порядок їх розрахунку. Амортизація основних засобів. Класифікація основних засобів за групами. Механізм застосування методів амортизації. Порядок розрахунку оподаткованого прибутку. Особливості трансфертного ціноутворення. Пільги щодо податку на прибуток підприємств. Строки сплати податку та подання звітності.

Тема 11. Податок на доходи фізичних осіб

Визначення доходів фізичних осіб. Платники податку. Визначення об'єктів оподаткування. Поняття "податкова знижка". Витрати, які включаються до податкової

знижки. Обмеження щодо застосування податкової знижки. Поняття "податкова соціальна пільга". Категорії податкової соціальної пільги. Обмеження щодо застосування податкової соціальної пільги. Податкова документація для фізичних осіб-громадян, фізичних осіб-підприємців та податкових агентів. Умови складання та терміни подання податкової звітності. Ставки податку. Порядок нарахування, утримання та сплати податку до бюджету. Особливості нарахування та сплати окремих видів доходів. Особливості оподаткування доходів від підприємницької діяльності.

Тема 12. Плата за ресурси та послуги

Види платежів, що входять до складу рентної плати. Порядок визначення об'єктів та бази оподаткування податків, що входять до складу рентної плати. Ставки рентної плати. Порядок складання та терміни подання податкової звітності з рентної плати. Порядок сплати рентної плати.

Тема 13. Майнові податки та збори

Склад податку на майно. Платники податку на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки. Об'єкт та база оподаткування, ставки податку та пільги з податку на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки. Порядок складання та подання податкової звітності. Порядок сплати податку на нерухоме майно. Форми плати за землю. Суб'єкти плати за землю. Об'єкт оподаткування. Ставки плати за землю. Поняття вартісної оцінки землі. Податкова звітність. Порядок розрахунку і терміни сплати плати за землю. Платники податку. Об'єкт та база оподаткування. Ставки податку та пільги. Порядок складання та подання податкової звітності. Порядок сплати земельного податку. Особливості оподаткування транспортним податком.

Тема 14. Місцеві податки і збори

Перелік місцевих податків та зборів. Порядок встановлення місцевих податків та їх елементів місцевими радами. Туристичний збір. Платники збору. Об'єкт та база оподаткування. Ставки збору та пільги. Порядок складання та подання звітності з туристичного збору. Порядок сплати збору. Податкові агенти зі сплати туристичного збору. Збір за місця для паркування. Платники збору. Об'єкт та база оподаткування збором. Ставки збору та пільги. Порядок складання та подання звітності зі збору за місця для паркування. Порядок сплати.

Тема 15. Спрощена система оподаткування суб'єктів малого підприємництва

Спрощена система оподаткування суб'єктів малого підприємництва. Законодавча і нормативна бази оподаткування. Визначення суб'єктів малого підприємництва. Порядок переходу на роботу за спрощеною системою оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності. Групи платників єдиного податку: критерії та обмеження. Ставки єдиного податку для юридичних осіб. Об'єкт і база оподаткування. Ставки єдиного податку для різних груп платників. Перелік податків і зборів, за рахунок яких сплачується єдиний податок. Податкова документація платників єдиного податку. Порядок складання та подання податкової звітності. Строки сплати єдиного податку до бюджету.

Тема 16. Ухилення від податків

Види податкових правопорушень. Відповідальність платників податків за порушення податкового законодавства. Специфіка відмивання доходів, здобутих злочинним шляхом. Перелік офшорних зон. Порядок оподаткування в офшорних зонах. Організаційно-правове забезпечення боротьби з відмиванням доходів незаконного походження. Кримінальна відповідальність за податкові правопорушення.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських у формі: усних опитувань, експрес-контрольних робіт, поточних контрольних робіт, презентацій результатів власних досліджень, виступів з доповіддю.

модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

Оцінювання знань студента під час експрес-опитувань проводиться за такими критеріями: знання сутності та видів податків; знати структуру контролюючих органів в сфері оподаткування; основні елементи податків та зборів; структуру податкової системи України; структуру податкового менеджменту.

Оцінювання знань студента під час семінарських та практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями: складання заяви про реєстрацію платниками ПДВ; визначення сум податкових зобов'язань за різними податками та зборами; застосування методів податкового обліку для визначення дати збільшення доходів та витрат; складання податкової документації (первинні документи, податкові реєстри, податкова звітність) за різними податками та зборами; обчислення сум податків суб'єктів малого підприємництва та звичайній та спрощеній системі оподаткування; вміння за допомогою норм Податкового кодексу України вирішувати евристичні, стереотипні та діагностичні завдання;

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: вміння за допомогою Податкового кодексу та нормативно правових актів вирішувати евристичні, стереотипні та діагностичні завдання.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового заліку. Завдання до заліку охоплюють програму дисципліни і передбачають визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей та складаються з:

стереотипного завдання – здатність формулювати порядок обліку платників податків, класифікацію податкових перевірок, підстави для проведення податкових перевірок, класифікацію податків та їх елементи; методи податкового обліку;

евристичного завдання – здатність за допомогою Податкового кодексу України та інших нормативно-правових актів формулювати відповіді на ситуаційні завдання в сфері оподаткування суб'єктів підприємництва;

діагностичного завдання – здатність за допомогою Податкового кодексу та інших нормативно-правових актів обчислювати суму податкових зобов'язань та складати первинну документацію, податкові реєстри та податкову звітність за різними податками та зборами.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля		Лекційні заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Семінарські заняття	Перевірка есе	Презентація	Експрес-опитування	Тестування	Письмова контрольна робота	Іспит	Усього
Тема 1	1 тиждень	0,5	0,5									1
Тема 2	2 тиждень	0,5	0,5									1
Тема 3	3 тиждень	0,5	0,5									1
Тема 4	4 тиждень	0,5	0,5									1
Тема 5	5 тиждень	0,5	0,5							3		4
Тема 6	6 тиждень	0,5	0,5									1
Тема 7	7 тиждень	0,5	0,5									1
Тема 8	8 тиждень	0,5	0,5									1
Тема 9	9 тиждень	0,5	0,5							5		6
Тема 10	10 тиждень	0,5	0,5									1
Тема 11	11 тиждень	0,5	0,5									1
Тема 12	12 тиждень	0,5	0,5				10					11
Тема 13	13 тиждень	0,5	0,5									1
Тема 14	14 тиждень	0,5	0,5			10						11
Тема 15	15 тиждень	0,5	0,5							16		17
Тема 16	16 тиждень	0,5	0,5									1
Іспит											40	40
Усього		8	8			10	10			24	40	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

5. Рекомендована література

Основна

1. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій: Навчальний посібник / Під ред. Іванова Ю. Б., Майбурова І. А. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2010. – 492 с.
2. Податкова система : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / [В. К Хлівний, О. М. Тимченко, Ю. В. Сибірянська, А. В. Пислиця та ін.]. ; кер. авт. кол. В. К. Хлівний. — К. : КНЕУ, 2014. — 372 с.
3. Податкова система [Текст]: Навчальний посібник. / за заг. ред. Андрущенко В. Л. – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 416 с.
4. Сідельникова Л.П. Податкова система: навчальний посібник. Л. П. Сідельникова, Н. М. Костіна ; 2 - ге видання, перероб. і доп. – К. : Ліра-К, 2013. – 579 с.

Додаткова

5. Іванов Ю. Б. Податковий менеджмент / Ю. Б. Іванов, А. І. Крисоватий, А. Я. Кізіма, В. В. Карпова. – Київ. – Знання, 2008. – 525 с.
6. Костяна О.В. Особливості розвитку акцизного оподаткування в Україні / О. В. Костяна // Бізнес Інформ. – №3. – 2017. – С. 259–266.
7. Костяна О.В. Реалізація принципу соціальної справедливості при оподаткуванні доходів фізичних осіб в Україні / О. В. Костяна // Бізнес Інформ. – 2019. – № 4. - С. 335–341.
8. Котляров Є. І., Антоненко С. В. Ресурсне та місцеве оподаткування. Навчальний посібник. Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 324 с.
9. Податкова система: Навчальний посібник / [Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін.]; за ред. В.Г. Баранової. – Одеса: ВМВ, 2014. – 344 с
10. Соціальні аспекти податкової політики: монографія / Ю. Б. Іванов, О. М. Тищенко, О. В. Грачов та ін.; за заг. ред. Іванова Ю. Б. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 304 с.
11. Фінанси. Бюджет. Податки: національна та міжнародна термінологія : у 3 т.; за ред. Т. І. Єфименко, А. І. Мряковського; – Вид. 2-ге, переробл. й доповн. — К. : ДННУ «Акад. фін. управління», 2013. — Т. 3. — 2013. – 672 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

12. Податкова система. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=4822>
13. Офіційний сайт ДФСУ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>